

מאמר לא

הגילוי הגדול של מרן ה"חתם סופר":
 "הורדת המן ביום ל"ג בעומר
 וראוי לעשות לזה זכר טוב"

חתם סופר בשם המדרש: בי"ח באייר שהוא ל"ג בעומר התחיל המן לרדת לישראל ♦ "לחם מן הארץ" הוא רמז על תורת הנגלה, "לחם מן השמים" על תורת הנסתר ♦ כשם שהוריד משה רבינו לישראל מן במדבר בל"ג בעומר, כך הוריד רשב"י ניצוץ משה לישראל בל"ג בעומר "לחם מן השמים" תורת הנסתר ♦ רמז נפלא: בפרשת המן שהוא "לחם מן השמים" ישנם ל"ג פסוקים, כדי לרמז על ל"ג בעומר ♦ זוה"ק: רשב"י השאיר "צנצנת המן" מתורת הנסתר לדורות עולם.

והזכר על זה שנית ב"דרשות חתם סופר" (לימי הספירה שנת תקצ"א דף רע"ט: ד"ה וספרתם הב'), והוסיף על כך רמז על הפסוק (ויקרא כג טו) בלשון קדשו: "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר, עד כאן ל"ג אותיות, רמז על ל"ג בעומר, שבו התחיל המן לירד". פירוש בירידת המן כתוב (שמות טז טז): "עמר לגלגולת", נמצא כי תיבת "עמר" היא רמז על המן, ולכן מתחילת הכתוב "וספרתם" עד סוף תיבת "עמר" ישנן ל"ג אותיות, לרמז על ירידת המן "עמר לגלגולת" ביום ל"ג בעומר.

ושוב חזר על רעיון זה פעם שלישית ב"חתם סופר" על התורה (פרשת בשלח שנת תקצ"ג דף עו: ד"ה בשבתנו), והנה הדברים בלשון קדשו:

"אמנם במקום אחר במדרש שהלכו ג' ימים בלא לחם, וירד להם מן ביום

[א]

המן התחיל לרדת לישראל ביום ג' י"ח אייר ל"ג בעומר בשו"ת "חתם סופר" (י"ד סימן רל"ג ד"ה אמנם) מצינו חידוש פלא על טעם השמחה בל"ג בעומר, חידוש שלא קדמו אדם מעולם ולא נזכר לפניו בשום מקום, כי ביום ל"ג בעומר התחיל הקב"ה להוריד לישראל מן במדבר. והנה הדברים בלשון קדשו אחרי שפתח לבאר ענין השמחה בל"ג בעומר בכמה דרכים: "ואי אתיהיב רשותא לכמוני לדבר מה שהיה נראה לי", [וכבר הארכנו לבאר הטעם הראשון שלו במאמר הקודם], הוסיף לבאר: "ולפי דאיתא במדרש, שמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרים, הלכו ג' ימים בלא לחם ואחר כך ירד המן, אם כן היה הורדת המן ביום ל"ג בעומר, וראוי לעשות לזה זכר טוב, אך הוא נגד ש"ס פרק רבי עקיבא".

את כל הקהל הזה ברעב. ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא".

ופירש רש"י:

"בחמשה עשר יום - נתפרש היום של חנייה זו, לפי שבו ביום כלתה החררה שהוציאו ממצרים והוצרכו למן, למדנו שאכלו משירי הצק ששים ואחת סעודות, וירד להם מן בט"ז באייר ויום א' בשבת היה כדאיתא במסכת שבת".

ביאור דברי רש"י הוא לפי מה שמבואר בגמרא (שבת פז:) כי יום בואם של ישראל אל מדבר סין: "בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים" היה בשבת. ומביא הגמרא ראיה לכך ממה שאמר להם משה אחרי שהתלוננו בט"ז באייר (שם טז ז): "ובוקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלונותיכם".

הרי מבואר כי המן התחיל לרדת מיד בבוקר למחרתו שהוא בט"ז באייר, ואחר כך כתוב שאמר להם משה (שם טז כו): "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו". הרי מבואר כי המן ירד להם אז ששה ימים רצופים מיום ראשון עד יום שישי, ומאחר שהמן התחיל לרדת ביום ראשון למחרת ט"ז באייר, הרי מוכח מזה כי ט"ו באייר היה בשבת.

[ג]

לפי המדרש התחילה ירידת המן ביי"ח אייר ל"ג בעומר

אולם ה"חתם סופר" מביא בשם המדרש, כי אחרי שכלתה להם החררה שהוציאו ממצרים בט"ו באייר, הלכו שלשת ימים מט"ו באייר שהיה בשבת עד יום ב' י"ז באייר בלא לחם, ואז ביום ב'

ח"י אייר ל"ג בעומר והוא יום ג' בשבת, והיה ביום השישי והכינו, היינו יום שישי, לא לירידת המן".

ועוד הוסיף לן מדיליה רביעי בקודש ב"תורת משה" השלם (סוף ספר דברים) מאשר דרוש דרש משה ביום ל"ב בעומר לפני בני חבריא קדישא (דף קצב.): "והמן ירד גם כן ביי"ח אייר שהוא ל"ג בעומר, שעד ט"ו אייר היה להם ממה שהוציאו ממצרים, ואין הקב"ה משהה לצדיקים בצרה יותר מג' ימים, וירד המן ביי"ח שהוא ל"ג בעומר".

והנה מזה שאנו רואים כי מן ה"חתם סופר" חזר על חידוש זה ארבע פעמים, והוסיף למצוא רמז על כך אף שהוא נגד הגמרא בשבת, אנו יכולים לשער כי חידוש זה היה חשוב מאד בעיניו. אולם היות שקיצר בזה כדרכו בקודש, אמרתי אקום ואשנה פרק זה להרחיב ולברר מקחו של צדיק, ומה' אבקש שיוליכני בדרך אמת.

[ב]

גמרא: התחלת ירידת המן ביום ראשון ט"ז באייר

פתח דברינו יאיר לבאר דבריו הקדושים, וביאור המחלוקת בין הגמרא למדרש באיזה יום התחיל המן לרדת במקראות הכתובים בפרשת בשלח (שמות טז א):

"ויסעו מאילים ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים. וילינו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר, ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים, בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע, כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית

אחרי שראו ישראל ביום שישי שירד להם לחם משנה, ועל כך הודיע להם משה הסדר של ירידת המן בכל ארבעים שנה, שירד רק ששה ימים וביום השביעי לא יהיה בו.

[ד]

המדרש הנעלם ששמע ממרן

ה"חתם סופר" במתיבתא דרקיעא

והנה כל נושאי כליו של מרן ה"חתם סופר", נתייגעו למצוא דברי חפץ מקור המדרש שהביא ה"חתם סופר", ובפרט שהוא נגד שיטת הגמרא, ויחפשו בחיפוש דנרות בכל מדרשי חכמינו ז"ל ולא מצאו איה מקום כבודו. אולם על כגון דא נאמן עלינו רבם של ישראל ה"חתם סופר", אשר רבות שמענו מתלמידיו הגדולים פוסקי הדורות זי"ע על הנפלאות הגדולות שעשה רבינו משה בישראל.

וכבר רמז ה"חתם סופר" עצמו על חלומות שנתגלו לו מסוד ה' ליראיו, כמו שכתב בפתחתו ל"ספר הזכרון" בלשון קדשו על מה שאירע לו שנת תקס"ט: "מראשית השנה נודע לנו אשר יתרחש על ידי חלומות מבהילים, אשר כמה פעמים אחזני רתת ורעד וכל עצמותי הפחיד, ולפעמים אף בהקיץ". הנה כי כן לא נפלאות ולא רחוקה היא לומר, כי בודאי ראה או שמע מדרש זה במתיבתא דרקיעא, ומה גם שבדרשה לפני החבריא קדישא ביום ל"ב בעומר הנ"ל, לא הזכיר ענין זה בשם המדרש אלא סתם.

ונראה לברר שיטת המדרש בדרך הפשט, מנין למדו שהלכו שלשת ימים בלי לחם, כי בבואם למדבר סין בט"ו באייר כתוב: "וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר",

התלוננו ישראל על משה שאין להם מה לאכול, והבטיח להם משה: "ובוקר וראיתם את כבוד ה'", שיריד להם הקב"ה מן למחרתו בבוקר ביום ג' י"ח באייר שהוא ל"ג בעומר.

אלא שלפי המדרש צריך ביאור ליישב מה שאמר משה לישראל (שם שם ה): "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו", כי אי אפשר לפרש כמו שפירשו בגמרא יום שישי לירידת המן שהיה ערב שבת, שהרי לפי המדרש התחיל המן לרדת רק ביום ג', אם כן יום שישי מירידת המן הוא רק ביום ראשון, ואיך שייך לומר על זה: "והכינו את אשר יביאו".

לכן מפרש ה"חתם סופר" כי לפי המדרש: "והיה ביום השישי והכינו, היינו יום שישי, לא לירידת המן". כלומר לא יום שישי לירידת המן שחל ביום א', אלא יום שישי למעשה בראשית שהוא יום רביעי לירידת המן ביום ג'. אלא שעדיין צריך ביאור ליישב לפי המדרש מה שאמר משה: "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו", אשר מזה למדו בגמרא שהמן התחיל לרדת ביום ראשון ולקטו אותו ששה ימים, ולפי המדרש שהמן ירד רק ביום ג' איך אמר להם משה: "ששת ימים תלקטוהו", הלא לא לקטו אותו כי אם ד' ימים.

וצריך לומר לפי המדרש, כי משה רבינו לא אמר להם על ירידה זו: "ששת ימים תלקטוהו", אלא אמר להם באופן כללי על כל הירידות של המן במדבר, שילקטו אותו בששת ימי המעשה וביום השביעי לא יהיה בו. וכן משמע מפשטות הכתובים שהרי משה אמר להם פסוק זה,

בעומר: "ואין הקב"ה משהה לצדיקים בצרה יותר מג' ימים, וירד המן ב"ח שהוא ל"ג בעומר", כוונתו על המבואר במדרש (אסת"ר ט ב):

"ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. לעולם אין ישראל נתונים בצרה יותר מג' ימים, שהרי באברהם כתיב (בראשית כב ד) ביום השלישי וישא אברהם את עינו וירא את המקום מרחוק. השבטים (שם מב ז) ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים.

יונה שנאמר (יונה ב א) ויהי יונה במעי הדג שלשה ימים ושלושה לילות. והמתים אינן חיים אלא לשלשת ימים, שנאמר (הושע ו ב) ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, וגם הנס הזה נעשה בסוף שלשה ימים לתעניתם, הדא הוא דכתיב ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות".

ונראה ללמוד הטעם על המספר של שלשה ימים ממשנתו הטהורה של הרה"ק מראפשיץ זי"ע (פורים), שביאר הטעם שציוותה אסתר על כל היהודים הנמצאים בשושן לצום שלשת ימים לילה ויום, כדי להמתיק מדת הדין שהיתה מתוחה על ישראל על שנהנו מסעודתו של אותו רשע, כי בשלשת ימים לילה ויום יש ע"ב שעות כמנין חס"ד. וזהו שאמרה: "ובכן אבוא אל המלך" - בכ"ן בגימטריא חס"ד, על ידי הצום שלשת ימים שהם ע"ב שעות, אוכל לבוא אל המלך לעורר מדת החסד לפני משורת הדין עכדה"ק.

לכן סובר המדרש שגם כאן אחרי שפסקה להם החררה שהוציאו ממצרים בט"ו באייר שחל בשבת, המתינו ישראל שלשת ימים בלא אוכל עד שהתחילו להתלונן

וקשה לומר שכל ישראל התלוננו מיד באותו יום, כי מאחר שהיה להם שיירי מצה עד ט"ו באייר, וכבר ראו הנסים הגדולים שעשה עמהם משה ביציאת מצרים, לא היו מתלוננים מיד לפני שעברו יום או יומיים בלא אוכל, ומאחר שאינו מפורש כמה ימים עברו עליהם בלא אוכל, הרי ידענו כלל גדול (הוריות ו:): "ילמוד סתום מן המפורש".

והנה כמה פסוקים לפני זה מיד אחרי הנס של קריעת ים סוף כתוב גם כן "וילונו", שהתלוננו העם על משה על שלא היה להם מים לשתות (שמות טו ב): "ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור, וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים, ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה, וילונו העם על משה לאמר מה נשתה, ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, שם שם לו חק ומשפט ושם נסוהו".

מבואר מזה שהלכו שלשת ימים בלא מים עד שהתחילו להתלונן, ולפי זה ילמוד סתום מן המפורש בבחינת גזירה שוה שאצל שניהם נאמר "וילונו", שגם כאן הלכו שלשה ימים בלי לחם עד שהתחילו להתלונן. וזה מדוקדק בלשון המדרש שהביא החתם סופר: "הלכו ג' ימים בלא לחם", שהוא כעין הלשון שנאמר בתלונתם על המים: "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים".

[ה]

"לעולם אין ישראל נתונים בצרה יותר מג' ימים" **והנה** מה שכתב החתם סופר ב"תורת משה" הנ"ל בדרוש ליום ל"ב

מדוע ל"ג בעומר הוא יום שמחתו של רשב"י, כי ביום זה התחיל הקב"ה להוריד לישראל מן במדבר. ולפי מה שיתבאר לפנינו ענין ירידת המן לישראל הוא בבחינת תורת הנסתר.

ועל זה נאמר (שמות טז ד): "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורת אלהים". והענין בזה על פי המבואר בזהר הקדוש (פרשת ויחי רמז): "לקטו לחם משנה (שמות טז כב), מאי לחם משנה, אלא תרי לחם - לחם מן השמים ולחם מן הארץ".

ונראה לבאר הענין בזה כי "לחם מן הארץ", הוא רמז על תורת הנגלה התלויה בעמלו של אדם בארץ, כמו ששנינו בגמרא (מגילה ו:): "אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן". אבל "לחם מן השמים" היא תורת הנסתר, שהקב"ה משפיע אותה מן השמים רק לאותם הראויים לכך, כמו שכתוב (תהלים כה יד): "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם".

וזוהו שאמר הקב"ה אל משה: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", שהיא תורת הנסתר, "ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורת אלהים" - "בתורת" דייקא, תורת הנסתר שהקב"ה עוסק בה בשמים, כמו שכתב מהרש"ו בהקדמתו המפורסמת ל"שער ההקדמות" שנדפסה ב"עץ חיים" (דף א טור ג ד"ה ואמנם בעולם):

"ואמנם בעולם האצילות אשר שם הקב"ה יושב ועוסק בתורה, כנזכר במדרשי רבותינו ז"ל... אמנם

ביום השלישי שהיה ביום ב' בשבוע, ומאחר כי לעולם: "אין ישראל נתונין בצרה יותר מג' ימים", התחיל הקב"ה להוריד להם את המן למחרתו ביום ג' י"ח באייר שהוא ל"ג בעומר.

והזמין הקב"ה לידניו רמז נכבד למצוא סימוכין לדברי ה"חתם סופר", כי בכל פרשת המן החל מהפסוק הראשון (שמות טז ד): "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", עד הפסוק האחרון (שם שם לו): "והעומר עשירית האיפה הוא", ישנם ל"ג פסוקים לא פחות ולא יותר, רמז על המן שירד בל"ג בעומר.

[ו]

"לחם מן השמים"

הוא רמז על תורת הנסתר

רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך, מאן מלכא רבנן מרן ה"חתם סופר", כי בגודל השגתו וענוותנותו הסתיר בתוך דבריו לפתוח לנו שערי אורה לבאר את דברי רבינו האריז"ל, כפי שהעיד מהרש"ו תלמידו ב"שער הכוונות" (ספירת העומר דרוש יב דף פז:), כי רשב"י נתגלה אליו בהקיץ בל"ג בעומר על ציונו הקדוש, ואמר לו כי ל"ג בעומר הוא יום שמחתו, ובלשון קדשו:

"אמר לי מורי ז"ל כי ראה בהקיץ את רשב"י ע"ה, ואמר לו אמור אל האיש הזה אברהם הלוי, כי למה אומר נחם ביום שמחתנו".

ולא ביאר כלל מדוע ל"ג בעומר הוא יום שמחתו של רשב"י, [כבר הבאנו במאמרים הקודמים כמה טעמים על כך]. והנה בא ה"חתם סופר" ופתח לנו שער חדש לבאר את דברי האריז"ל,

ואתה תשמע השמים". הרי לנו דברים ברורים כי "לחם מן השמים" היא תורת הנסתר אשר מקומה בתפארת דאצילות, לכן שמח רשב"י בעל תורת הסוד בל"ג בעומר, ביום שהתחיל הקב"ה להוריד לישראל לחם מן השמים.

[ח]

דברים ברורים בזוהר הקדוש
כי תורת רשב"י היא בבחינת מן

והנה מצאתי מרגניתא טבא ראיא ברורה, כי תורת הנסתר של הרשב"י היא בבחינת מן היורד מן השמים בזוהר הקדוש (פרשת ויחי ריז). בענין החלום של רבי יהודה כי רשב"י נסתלק לחיי העולם הבא:

"יומא חד אדמוך [רבי יהודה] תחות אילנא חד, וחמא בחלמא ארבע גדפין מתתקנין, וסליק רבי שמעון עליהו וספר תורה עמיה, ולא שביק כל ספרי רזין ואגדתא דלא סליק בהדיה, וסליק ליה לרקיעא, וחמא דמתכסיא מעינא ולא אתגליא. כד אתער אמר ודאי מדשכיב רבי שמעון חכמה אסתלקת, וי לדרא דהאי אבנא טבא דהוו מתחזון מיניה, וסמכין עליה עללאין ותתאין אתאביד מנייהו.

אתא לגביה דרבי אבא סח ליה, סליק רבי אבא ידוי על רישיה ובכה ואמר, רבי שמעון ריחייא דתחנין מניה מנא טבא כל יומא ולקטין ליה, כמה דכתיב (במדבר יא לב) הממעיט אסף עשרה חמרים, והשתא ריחייא ומנא אסתלקו, ולא אשתאר בעלמא מיניה בר כמה, דכתיב (שמות טו לג) קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת, ואילו באתגליא לא

שעשועות של הקב"ה בתורה, והיותו בורא בה את העולמו, היתה כהיותו עוסק בתורה בבחינת הנשמה הפנימית שבה, הנקרא רזי תורה, הנקרא מעשה מרכבה, היא חכמת הקבלה".

[ז]

"לחם מן השמים"
הוא תפארת דאצילות

ועתה בא וראה כי גם בפנימיות החכמה מצינו סימוכין לרעיון נשגב זה כי "לחם מן השמים" רומז על תורת הנסתר, על פי המבואר ב"שער הגלגולים" (סוף הקדמה יז) כי תורת הסוד הוא בתפארת דאצילות: "ומי שלא עסק בסודות התורה פוגם בתפארת שבאצילות". וזהו השורש לתפלה קודם לימוד קבלה הנדפס ב"עץ חיים" לפני שער הכללים: "הריני לומד בספר קבלה פלוני שהוא כנגד תפארת דז"א בעולם האצילות". עוד זאת נקדים מאמר הזוהר הקדוש (פרשת בשלח סא:):

"בקדמיתא כד נפקו ישראל ממצרים עאלו בנהמא דאקרי מצה, והשתא זכו ועאלו למיכל נהמא אחרא עלאה יתיר מאתר עלאה, דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים ממש".

ובתרגום ללשון קודש:

"בתחילה כשיצאו ישראל ממצרים נכנסו לאכול לחם הנקרא מצה, ועתה זכו ונכנסו לאכול לחם אחר חשוב יותר ממקום עליון, דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים ודאי".

ופירש הגה"ק החיד"א ב"נצוצי אורות" בגליון הזוה"ק (אות ב) כי תחילה אכלו מצה שהיא בבחינת מלכות: "והשתא זכו לחם מן השמים תפארת בסוד

[ט]

דורו של רשב"י במדרגת
דור דעה של דור המדבר

ונראה להביא עוד ראייה ברורה לכך, ממה שמשוה הזוהר הקדוש דורו של רשב"י לדור המדבר, שלא יהיו כשני הדורות הללו עד שיבוא מלך המשיח, כי בזוהר הקדוש (פרשת שלח קסח:) מצינו דברים מופלגים במעלות דור המדבר:

"ודאי קוב"ה בעי לאשתבחה בתושבחתא דדרא דמדברא, דלא הוה בעלמא דרא עלאה כדרא דא, ולא יהא עד דייתי מלכא משיחא". פירוש: "ודאי הקב"ה רוצה להשתבח בשבח דור המדבר, שלא היה בעולם דור עליון כדור זה, ולא יהיה עד שיבוא מלך המשיח".

ואילו בזוהר הקדוש (פרשת שלח קנט.) אמרו כן על דורו של רשב"י:

"תא חזי, לית רשו לבני עלמא למימר מלין סתימין ולפרשא לון, בר בוצינא קדישא רבי שמעון, דהא קוב"ה אסתכם על ידוי, ובגין דדרא דיליה רשימא הוא לעילא ותתא, ועל דא מלין אתמרו באתגליא על ידוי, ולא יהא דרא כדרא דא דאיהו שארי בגויה עד דייתי מלכא משיחא".

פירוש: "בא וראה אין רשות לבני העולם לומר דברים סתומים ולפרש אותם, זולת המאור הקדוש רבי שמעון, שהרי הקב"ה הסכים על ידו, ומשום שהדור שלו מצויין הוא למעלה ומטה, ועל כן דברים נאמרו בגלוי על ידו, ולא יהיה דור כדור זה שהוא שורה בתוכו עד שיבוא מלך המשיח".

הרי מבואר מדברי הזוהר שמשוה בין דור המדבר לדורו של רשב"י, שלא יהיו

כתיב אלא למשמרת לאצנעותא, השתא מאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון".

ובתרגום ללשון קודש:

"יום אחד נרדם [רבי יהודה] תחת עץ אחד, וראה בחלומו ארבע כנפים מתקנות, ועלה רבי שמעון עליהן וספר תורה עמו, ולא השאיר כל ספרי סודות ואגדות שלא העלה אותם אתו, והעלה אותם לרקיע, וראה שמתכסה מהעין ואינו מתגלה. כאשר התעורר אמר, ודאי משמת רבי שמעון החכמה נסתלקה. אוי לדור שאותה אבן טובה שהיו רואים ממנה, וסומכים עליה עליונים ותחתונים נאבדה מהם.

בא [רבי יהודה] אצל רבי אבא סיפר לו [את החלום], העלה רבי אבא ידיו על ראשו ובכה ואמר, רבי שמעון ריחיים שטחנו ממנו מן טוב כל יום ולוקטים אותו, כמו שכתוב הממעייט אסף עשרה חמרים, ועכשיו הריחיים והמן הסתלקו, ולא נשאר בעולם ממנו זולת כמה, שכתוב קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת. ואילו בגלוי לא כתוב אלא למשמרת להצניעו, עתה מי יכול לגלות סודות ומי ידע אותם".

הרי לנו דברים ברורים ונהירים, כי תורתו של רשב"י היא בבחינת מן היורד מן השמים, ומה שנשאר לדורות עולם מתורת הנסתר שלו הוא בבחינת "צנצנת אחת" משמרת לדורות עולם. הנה כי כן מבואר היטב הקשר הנפלא בין ירידת המן בח"י אייר בל"ג בעומר, להתגלות תורת הנסתר ביום זה, על ידי שנתן רשב"י רשות לרבי אבא לכתוב את הזוהר בל"ג בעומר, שהרי לפי המבואר זו היא צנצנת המן שגנז רשב"י למשמרת לדורות עולם.

באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד
ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה".

וכבר הבאנו כמה פעמים מדברי האריז"ל
ב"ליקוטי ש"ס" (מסכת שבת):

"דע כי הרשב"י עליו השלום היה
ניצוץ ממשה רבינו ע"ה, וכמו שמשה
ברח מפני חרב פרעה והשיג שלימותו
שם במדבר, כך הרשב"י ברח מפני
הקיסר והשיג שלימותו שם במערה
המדברה בלוד".

נפלא לצרף בזה מה שכתב מרן החתם
סופר ב"תורת משה" השלם (סוף
ספר דברים) בדרשה ביום ל"ב בעומר לפני
בני חבריא קדישא (דף קצב.): "ל"ג
בעמ"ר בגימטריא מש"ה שהוא עמוד
התורה". נמצא לפי זה כי כמו שירד
לישראל "לחם מן השמים" במדבר בזכות
משה, כך נתגלו סודות התורה שהם
בבחינת "לחם מן השמים" בזכות רשב"י
ניצוץ משה.

ויש להוסיף תבלין לרמז בכתוב, ירידת
המן במדבר למשה וירידת המן
לרשב"י ניצוץ משה בל"ג בעומר: "ויאמר
ה' אל משה" - מש"ה בגימטריא ל"ג
בעמ"ר שאז התחיל המן לרדת, "הנני
ממטיר לכם לחם מן השמים". ידוע מה
שפירש רש"י (בראשית א ח) כי שמי"ם הוא
צירוף של אש ומים.

והנה התורה נמשלה למים כמבואר
בגמרא (תענית ז א): "למה נמשלו
דברי תורה למים, דכתיב (ישעיה נה א) הוי
כל צמא לכו למים, לומר לך, מה מים
מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך,
אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי
שדעתו שפלה". וכן נמשלה לאש כמו
שכתוב (ירמיה כג ט): "הלא כה דברי

כדורות הללו עד שיבוא מלך המשיח,
וצריך ביאור מהו הקשר בין שני דורות
הללו. אך לפי האמור כי תורת הנסתר של
רשב"י היא בבחינת "לחם מן השמים",
הרי יש לנו קשר ברור בין שני דורות
הללו, כי כמו שדור המדבר זכו לקבל
"לחם מן השמים" ועל ידי זה נזדככו
מאד, כן דורו של רשב"י שזכו לקבל ממנו
תורת הנסתר שהיא בבחינת "לחם מן
השמים", נזדככו מאד מתורתו של רשב"י.

לכן יפה אמרו על שני דורות הללו, שלא
יהיו כמותם עד שיבוא מלך המשיח,
כי על הדור של מלך המשיח מצינו
במדרש (ויק"ר יג ג): "אמר הקב"ה תורה
חדשה מאתי תצא". כי אז יגלה הקב"ה
לישראל כל גנוזי התורה בבחינת "לחם מן
השמים" שעדיין לא נתגלו בעולם הזה.
הנה כי כן ירווח לנו להבין דברי ה"חתם
סופר" על היום טוב של ל"ג בעומר,
משום שהמן התחיל לרדת בו לדור
המדבר, ולפי המבואר הרי זה מתאים למה
שהשאריר רשב"י תורת הנסתר בבחינת
צנצנת המן לדורות עולם.

[י]

"לחם מן השמים" בזכות משה
ובזכות רשב"י ניצוץ משה

ועתה בא וראה מה שמצינו קשר נפלא
בין המן "לחם מן השמים"
שהוריד הקב"ה לדור המדבר, ובין סודות
התורה שגילה רשב"י לבני דורו, על פי
הידוע כי המן ירד לישראל במדבר
בזכות משה רבינו, כמו ששנינו בגמרא
(תענית ט):

"שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל,
אלו הן משה ואהרן ומרים, ושלש
מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן

מאמר נפלא ונורא של רשב"י במכילתא פרשת בשלח על הפסוק (שמות יג יז):

"ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, לא הביאן הקב"ה דרך פשוטה לארץ ישראל אלא דרך המדבר, אמר הקב"ה אם אני מביא עכשיו את ישראל לארץ מיד, מחזיקים אדם בשדהו ואדם בכרמו והן בטלים מן התורה, אלא אקיפם במדבר ארבעים שנה, שיהיו אוכלין מן ושותין מי הבאר והתורה נכללת בגופן. מכאן היה רבי שמעון אומר, לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן, ושניים להם אוכלי תרומה".

הרי לנו מתורתו של רשב"י דבר מבהיל על הרעיון, הקב"ה סיבב בכוונה תחילה את כלל ישראל ארבעים שנה במדבר שממה, כדי שלא יבואו מיד לארץ ישראל ששם יהיה כל אחד עסוק בשדהו ובכרמו. ויש לומר כי רשב"י אזיל בזה לשיטתו בגמרא (ברכות לה:):

"רבי שמעון בן יוחאי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורח בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן שנאמר ואספת דגנך".

נמצא לפי זה כי ענין ירידת המן במדבר ארבעים שנה, הוא כדי שיעסקו בתורה ויעבדו את ה' בשיטתו של רשב"י, כי לא היו צריכים לעסוק כלל בעניני העולם הזה, אלא ירד להם לחם מן השמים כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה.

כאש נאום ה"י. ויש לומר כי "מים" הם רמז על תורת הנגלה, שמניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך לכל אחד ואחד מישראל, לעומת זה "אש" שעולה רק כלפי מעלה, היא רמז על תורת הנסתר שהיא עולה רק לבני עליה הראויים לכך.

לכן משה רבינו שנתן תורת הנגלה לישראל נקרא משה ככתוב (שמות ב י): "ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתיהו", שהיא תורת הנגלה בבחינת "מים". אבל רשב"י ניצוץ משה נקרא בזוהר הקדוש פעמים אין ספור: "בוצינא קדישא", שפירושו המאור הקדוש בבחינת אש שעולה למעלה, כי הוא לימד את ישראל תורת הנסתר שכל כולה בגבהי מרומים.

וזוהו שביאר ה"בני יששכר" (אייר מאמר ג אות ג) מנהג ישראל להדליק נרות ומאורות של אש בל"ג בעומר יומא דהילולא, כנגד תורת הנסתר שהיא בבחינת אש של מעלה. הנה כי כן זהו שאמר הקב"ה למשה: "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", כי בחינה זו של ירידת המן למשה בדור המדבר ולרשב"י ניצוץ משה בדורו, היא בבחינת שמי"ם - אש ומים נסתר ונגלה.

[יא]

רשב"י לשיטתו: "לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן".

חשבתי דרכי ואשיבה לבאר הקשר הנפלא בין דור המדבר לדורו של רשב"י, אשר לפי המבואר זכו שניהם לקבל "לחם מן השמים". זאת ועוד, שעל שני דורות הללו אמרו בזוהר הקדוש שלא יהיו דורות כאלו עד ביאת המשיח. נקדים מה שמצינו

שיש לו ארבעה וחמשה בנים, היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר, ונמצאו כולן מתים ברעב, נמצאו כולם מכוונים את לבם לאביהן שבשמים".

ומה נפלאים הם דברי הגר"א מווילנא זי"ע על מה שכתבו הטור והמחבר (א"ח סימן א סעיף ה): "טוב לומר פרשת העקדה ופרשת המן". ומבאר בביאור הגר"א הטעם לכך, כדי לחזק את בטחוננו בה' שאם נעסוק בתורה יפרנס אותנו הקב"ה כמו שפרנס את אבותינו במדבר, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ופרשת המן. כפרק בתרא דיומא שאלו את רשב"י כו'... ובמכילתא ל"ד ב' שבשעה שאמר ירמיה לישראל, מפני מה אין אתם עוסקים בתורה, אמרו לו כמה נתפרנס, הוציא להם צלוחית של מן, אמר להם (ירמיה ב לא) הדור אתם ראו דבר ה', אבותיכם שהיו עוסקים בתורה ראו כמה נתפרנסו, אף אתם אם תעסקו בתורה הקב"ה מפרנסכם מזה".

[יג]

בל"ג בעומר מתגלה שם כד"ט
שם הבטחון בגימטריא ל"ג

והנה מבואר ב"שער הכונות" לרבינו האריז"ל (דרושי ספירת העומר דרוש יב) הטעם שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות דוקא ביום ל"ג בעומר, כי בימי הספירה שולטים הדינים משם אלקים, אבל בל"ג בעומר נתגלה שם הבטחון כד"ט שעולה בגימטריא ל"ג שממתיק את כל הדינים של שם אלקים.

וביאר שם הענין בדברי קדשו, כי המתקת הדין של שם אלקים שהוא דין, הוא על ידי חילוף ה' אותיות אלהי"ם בה' אותיות שלפניו שהוא שם

וכן בני החבריא של רשב"י שלמדו אצלו תורה, ברור שהלכו בדרכו של רבם לעסוק בתורה כל היום וכל הלילה, ובזכות זה זכו שמלאכתן נעשית על ידי אחרים.

והרי זה ממש כדור המדבר שלא עסקו כלל במלאכת עיני העולם הזה, שהרי ירד להם מן "לחם מן השמים", ומזה למד רשב"י לומר: "לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן ושניים להם אוכלי תרומה", שאינם עוסקים כלל בעיני העולם הזה. מעתה מבואר היטב מה שאמרו על דור המדבר ועל דורו של רשב"י, שלא יהיו דורות כאלו עד ביאת המשיח, כי אז תתקיים נבואת הנביא: "ועמדו זרים ורעו צאנכם", שמלאכתן תיעשה על ידי זרים, ולכן גם על דור המדבר אמרו בזוהר שלא יהיה כדור הזה עד ביאת המשיח.

[יב]

תכלית ירידת המן חיזוק הבטחון
בדרך זו במסילה נעלה לברר דברי ה"חתם סופר", מדוע סיבב הקב"ה להתחיל את ירידת המן בל"ג בעומר, על פי מה שגילה לנו התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, כי תכלית ירידת המן במדבר בכל יום ויום ולא פעם אחת בשנה, היא כדי לחזק ולהרבות את בטחוננו בה', כמו ששינו בגמרא (יומא עו.):

"שאלו תלמידי את רבי שמעון בן יוחי, מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה. אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. עמד ופסק מזונותיו בכל יום, והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל מי

נפלא לבאר בזה הרמז שהמציא הקב"ה לדינו, כי בכל פרשת המן החל מהפסוק הראשון (שמות טז ד): "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", עד הפסוק האחרון (שם שם לו): "והעומר עשירית האיפה הוא", ישנם ל"ג פסוקים לא פחות ולא יותר, רמז על המן שירד בל"ג בעומר. ולפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שתכלית ירידת המן היא כדי לחזק את בטחונו בה', לכן ישנם ל"ג פסוקים כנגד שם הבטחון כד"ט שעולה בגימטריא ל"ג, ולכן כל יום כשאומרים פרשת המן שיש בה ל"ג פסוקים, ראוי לכוון שם זה כדי לחזק את בטחונו בה'.

בצאתנו מן הקודש מבירור מקחו של צדיק דברי ה"חתם סופר", נאמר כי על פי דברי ה"חתם סופר" הרחיב לנו ה' להבין מה שהבאנו לעיל מ"שער הכוונות", כי רבינו האריז"ל בהיותו בל"ג בעומר במירון ראה בהקיץ את רשב"י עומד על קברו, ואמר לו כי ל"ג בעומר הוא יום שמחתו, ולפי דברי ה"חתם סופר" מצינו פתרון לשמחת רשב"י דוקא בל"ג בעומר.

והביאור בזה כי מאחר שרשב"י הוא בעל המאמר, שתכלית ירידת המן במדבר היתה כדי לחזק את מדת הבטחון של ישראל, ולפי שיטתו ראוי לעסוק בתורה כל ימות השבוע ולשום בטחונו בה', כי בזמן שעושים רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי אחרים, לכן בל"ג בעומר כשהתחיל המן לרדת מן השמים בזכות משה, הוא יום שמחתו של רשב"י ניצוץ משה. בכך זכינו אולי לפענח מעט מרמיזותיו של רבינו משה ה"חתם סופר", תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, וימליץ טוב בעדנו.

אכדט"ם. הא כיצד, לפני אות א' אין שום אות אם כן נשארת אות א' במקומה, לפני אות ל' היא אות כ', לפני אות ה' היא אות ד', לפני אות י' היא אות ט', לפני ס' שתומה הוא מ' פשוטה, אך להיותה בסוף התיבה היא חוזרת שוב להיות ס' שתומה, הרי לנו שם אכדט"ם שהוא האותיות שלפני אלהי"ם הממתיק את הדין.

והנה ב' אותיות א"ם משם אלקי"ם אין להם המתקה, שהרי גם בשם אכדט"ם הם נשארים במקומם, אם כן עיקר ההמתקה הוא לג' אותיות לה"י האמצעיות משם אלהי"ם, שמתחלפות לאותיות שלפניהם כד"ט בשם אכדט"ם. וזהו הענין של ל"ג בעומר, שאז נמתקו הדינים משם אלהי"ם על ידי החילוף באותיות שלפניהם שם אכדט"ם, שכאמור עיקר ההמתקה הוא באותיות כד"ט בגימטריא ל"ג, לכן דוקא ל"ג בעומר נמתקו הדינים מתלמידי רבי עקיבא ופסקו מלמות.

[יד]

**ל"ג פסוקים בפרשת המן
כנגד שם הבטחון כד"ט**

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מעט מזעיר מה שגילה לנו מרן ה"חתם סופר" שהמן התחיל לרדת בל"ג בעומר, כי היות שכבר למדנו מדברי התנא האלקי רשב"י, כי תכלית ירידת המן במדבר היתה כדי לחזק את בטחונו של ישראל בה', כמשל בן המלך שצריך להיכנס בכל יום לאביו כדי לבקש ממנו את פרנסתו, והרי ביום ל"ג בעומר מתגלה שם הבטחון שהשורש שלו הוא כד"ט בגימטריא ל"ג, לכן דבר בעתו מה טוב להתחיל ירידת המן דוקא ביום שמתגלה בו שם הבטחון.